

τῷ 196 πρὸ Χριστοῦ «ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας, ὡς λέγει ὁ Στράβων, ἐμπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλατταν, ἀνεφύσησαν κατ' ὀλίγον ἐξαιρομένην, ὡς ἂν ὀργανικῶς συντεθειμένην ἐκ μύδρων νῆσον». Καὶ ἡ μὲν νῆσος αὕτη εἶναι ἡ παλαιὰ Καμένη ἢ δὲ ἀναφυσήσασα αὐτὴν ἐκρηξις ἡ πρώτη ἣς ἐμνημόνευσεν ἡ ἱστορία. Ἐκτοτε ἐγένοντο ἀλλεπάλληλοι ἐπὶ τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνων ἐκρήξεις δι' ὧν ἠϋξησε τὸ νησίδιον ἐκεῖνο. Ἡ μεγίστη τούτων συνέβη ἐν ἔτει 717 μ. Χ., ὅτε, κατὰ Θεοφάνην, «ἀτμὶς ὡς ἐκ καμίνου πυρὸς ἀνέβρασεν ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἐπὶ ἡμέρας τινάς, καὶ κατὰ βραχὺ παχυνομένης καὶ ἀπολιθουμένης τῇ ἐξάψει τῆς πυρῶδους ἐκκαύσεως ὅλος ὁ καπνὸς πυροφανῆς ἐδείκνυτο. Τῇ δὲ παχύτητι τῆς γεώδους οὐσίας, πετροκισήρους μεγάλους ὡς λίθους τινάς ἀναπέμψαι καθ' ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Λέσβου καὶ Ἀβύδου καὶ τῆς πρὸς θάλασσαν Μακεδονίας, ὡς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς θαλάσσης ταύτης κισήρων ἐπιπολαζόντων γέμειν. Μέσον δὲ τοῦ τηλικούτου πυρὸς νῆσος ἀπογεωθεῖσα τῇ Ἰερᾷ λεγομένη νήσῳ συνήφθη, μήπω τὸ πρὶν οὐσα». Τότε ἐπῆλθεν αὐτῆς παῦλά τις καθ' ὅλον τὸν λοιπὸν μέσον αἰῶνα, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος αἱ ἀναφυσήσεις γενομένηαι πάλιν συχνότεραι καὶ βιαιότεραι παρήγαγον νέα νησίδα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δευτέρα τῆς παύλας περίοδος διήρκεσεν ἐπτὰ περίπου αἰῶνας, συνεπέραναν οἱ φυσιοδίφαι ὅτι ἡ διάρκεια τῆς πρώτης, ἅτε ἐπελθούσης μετὰ πολὺ δεινότεραν ἐκρηξιν, ὑπῆρξε διπλασία καὶ παρεδέχθησαν ὅτι ἡ μεγάλη καταστροφή συνέβη περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος.

Ἀσφαλέστεραι ὅπως εἶναι αἱ κρίσεις αἱ ἐξενεχθεῖσαι περὶ τοῦ βίου τῶν παλαιατέρων Θηραίων ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων ὅσαι ἐγένοντο ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν γεωργοὶ καὶ ἀλιεῖς. Εἶχον ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ἐκαλλιέργουν σιτηρὰ, ἤλθον, ἐξῆγον ἐλαιόλαδον· ἐπλεον ὑφάσματα, ἤλθον διὰ δικτύων, εἶχον κατοικίας ἐκ λίθων πελεκητῶν, καὶ ἐντὸς τῶν τοίχων τούτων παρενέθετον τεμάχια ξύλων ἵνα προλαμβάνωσιν ὅσον ἐνδέχεται τὰ ὀλέθρια τῶν σεισμῶν ἀποτελέσματα. Κατεσκευάζον διὰ τόρνου ἀγγεῖα ἔχοντα παράδοξα κοσμήματα καὶ σχήματα ἰδιότυπα. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐργαλείων αὐτῶν ἦσαν λίθινα, τὰ κοινότερα ἐκ λάβας, τὰ δὲ ἄλλα ἐξ ἀκιδωτοῦ χάλικος ἢ ὀψιδιανοῦ. Ἐγίνωσκον τὸν χρυσὸν καὶ πιθανῶς τὸν χαλκόν, ἂν καὶ τὰ δύο ταῦτα μέταλλα ἦσαν σπάνια παρ' αὐτοῖς· ἐπὶ πᾶσιν ἡ ξυλεία ἦτο ἀφθονος τότε ἐν τῇ νήσῳ. Ἐκοινώνει δὲ ἡ Θήρα πρὸς τὰς γείτονας νήσους, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχήματος τινῶν ἐκ τῶν ἀγγείων αὐτῆς, ὧν ὅμοια ἢ σχεδὸν ὅμοια ἀνευρέθησαν ἐν Μήλῳ, ἐν Ρόδῳ, καὶ ἐν Κύπρῳ. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἀνατρέχει ἄρα γε μέχρι τῶν χρόνων εἰς οὓς ἀπεδόθη; Περὶ τούτου δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐκφέρωμεν ἰδίαν γνώμην. Καίτοι ὅμως μὴ τολμῶντες νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἡ καταστροφή τῆς Θήρας συνέβη περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος, ἐπιτρέπεται νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἀνευρεθέντα λείψανα εἶναι τὰ ἀρχαιότατα γνωστὰ μνημεῖα τοῦ βίου τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἄλλων περὶ αὐτὴν νήσων.

Οἱ ναυτίλοι τῆς Ἀνατολῆς, προσεγγίσαντες βαθμηδὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἀποβῶσι καὶ εἰς τὴν ἡπειρον αὐτῆς. Ἰχνη αὐτῶν ἀναφαίνονται πολλαχοῦ τῆς χώρας ταύτης· ἄλλα τὰ κυριώτατα καὶ τὰ μᾶλλον πολύκροτα τῶν ἐπηλύδων ἰδρύματα ἐγένοντο εἰς τὰ ἀνατολικά αὐτῆς παράλια. Ἐλάβομεν ἤδη ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν ὅτι Κᾶρες, Λέλεγες, Λύκιοι συνδέονται μετὰ τῶν βοιωτικῶν, τῶν ἀττικῶν, τῶν μεγαρικῶν καὶ τῶν ἀργολικῶν παραδόσεων. Τοιοῦτό τι καταφαίνεται καὶ εἰς τὰς